

تعیین فرسایش پذیری حوزه آبخیز رودخانه آجی چای و نقش آن در شوری آبهای سطحی منطقه

منوچهر گرجی و حسینقلی رفاهی

عضو هیات علمی و استاد گروه خاکشناسی دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران

بمنظور بررسی کمی و کیفی شوری آب و نقش فرسایش سطحی خاک در آن ، مسائل فرسایش خاک و شوری آب رودخانه آجی چای مورد مطالعه قرار گرفت . در بررسی فرسایش ، با استفاده از روش PSIAC ، کلیه عوامل مسؤله مورد ارزیابی قرار گرفته و میزان فرسایش سالانه به صورت کمی تعیین گردید . نتایج حاصله نشان داد که مقدار فرسایش خاک سالانه در منطقه نزدیک به ۱۰۰ برابر فرسایش مجاز میباشد که در این مورد باید اقدامات مناسب جهت کاهش فرسایش خاک و کاهش فرسایش صورت گیرد . بررسی دبی و هدایت الکتریکی متوسط سالیانه کل رودخانه و سرشاخه های شور نشان داد که : ۱- فرسایش خاک سطحی ناشی از چیزی در بالابردن شوری آب رودخانه دارد و علت عمده شور شدن آب رودخانه به آبهای نفوذی زیر سطحی مربوط میگردد که باعث انحلال نمکها گردیده و به صورت زه آبهای شور به رودخانه اصلی یا سرشاخه های فرعی آن می ریزند . ۲- رودخانه آجی چای (در ایستگاه ونیاز) با جریان کل سالانه حدود ۴۷۵ میلیون متر مکعب دارای هدایت الکتریکی متوسط سالانه $5/5 ds/m$ و SAR متوسط سالانه ۱۵ میباشد . ۳- از کل شوری آجی چای ۴/۴ درصد مربوط به قسمتهای بالادست رودخانه (بالاتر از ایستگاه سرانسر) ، ۳۰/۴ درصد آن مربوط به ۲۴ آبراهه شور مطالعه شده و ۶۵/۲ درصد آن مربوط به جویبارهای شور فصلی ، زه آبهای اراضی شور و سایر عوامل احتمالی میباشد . با توجه به نتایج فوق ، برای بهره برداری بهینه از آب آجی چای ، باید آبهای شیرین قبل از رسیدن به مناطق شوره زا روکنندهای نمکی و آلوده شدن به نمکها ، مورد استفاده قرار گیرند و یاد ماههای پر آب فروردین و اردیبهشت که آب رودخانه از کیفیت خوبی برخوردار است (هدایت الکتریکی کمتر از $2 ds/m$) جهت شستشوی اراضی پائین دست ، ذخیره سازی ، و یا تزریق به منابع آب زیرزمینی حاشیه دریاچه ارومیه به مصرف برسد .